

Vägledning vid val av betygsskala

Vid Uppsala universitet används enligt rektorsbeslut UFV 2018/1961 flera olika betygsskalor (se nedan). Ansvarig områdesnämnd/fakultetsnämnd eller motsvarande beslutar om vilken betygsskala som ska användas för en viss kurs/inom en utbildning. Betygsskalan ska anges i kursplanen och samma skala gäller för alla studenter på kursen.

När beslutet om vilken betygsskala som ska tillämpas på en viss utbildning fattas bör hänsyn tas till utbildningarnas karaktär och de särskilda förhållanden som råder på utbildningen. Det kan röra sig om allt från pedagogiska överväganden till internationella aspekter och andra faktorer. Syftet med denna vägledning är att den ska fungera som ett stöd och en hjälp i arbetet med att välja lämplig betygsskala för en specifik kurs/utbildning.

Betygsskalor

Vid Uppsala universitet finns följande betygsskalor;

- Två steg: underkänd (U) respektive godkänd (G)
- Tre steg: underkänd (U), godkänd (G) respektive väl godkänd (VG)
- Fyra steg: underkänd (U), godkänd (3), icke utan beröm godkänd (4) respektive med beröm godkänd (5) *samt*
underkänd (U), godkänd (B), icke utan beröm godkänd (Ba) respektive med beröm godkänd (AB)
- Sex steg: underkänd (F), tillräcklig (E), tillfredsställande (D), bra (C), mycket bra (B) respektive utmärkt (A)

Nationella styrdokument

Högskoleförordningen 6 kap.

Betyg

18 § Betyg ska sättas på en genomgången kurs om inte högskolan föreskriver något annat. Högskolan får föreskriva vilket betygssystem som ska användas. För en helt eller delvis verksamhetsförlagd kurs inom utbildning som leder till förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket eller yrkesläraryrket, ska dock alltid fler än ett betygssteg användas för ett godkänt resultat. Detta gäller bara om den verksamhetsförlagda delen av kursen omfattar mer än tre högskolepoäng.

Betyget ska beslutas av en av högskolan särskilt utsedd lärare (examinator).

Målrelaterat betygssystem

Svenska lärosäten har inte haft en praxis av relativa betygssystem, där studenterna rangordnas inbördes och betygen fördelas enligt bestämda proportioner. I stället har man generellt tillämpat kriteriebaserade betygssystem där varje student har möjlighet att uppnå ett visst betyg, oavsett hur

övriga studenter presterar. Kriteriet för ett visst betyg kan exempelvis vara en viss procentsats av poängen på en skriftlig examination eller en viss andel närvaro på en kurs. I och med Bologna-processen började man prata i termer av förväntade studieresultat och målrelaterade betyg.

Målrelaterade betyg är en typ av kriteriebaserade betyg. I ett målrelaterat betygssystem ska betyget ange vad och hur väl en student kan något vid kursens slut. Kriteriebaserade betyg som bygger på summering av poäng är generellt inte målrelaterade. Kursens förväntade studieresultat (mål) anger vad alla studenter ska kunna och de olika betygsstegen anger hur väl de kan detta. Vid Uppsala universitet ska vi sträva efter att sätta betyg i enlighet med detta, dvs utifrån studentens prestation i förhållande till kursens förväntade studieresultat.

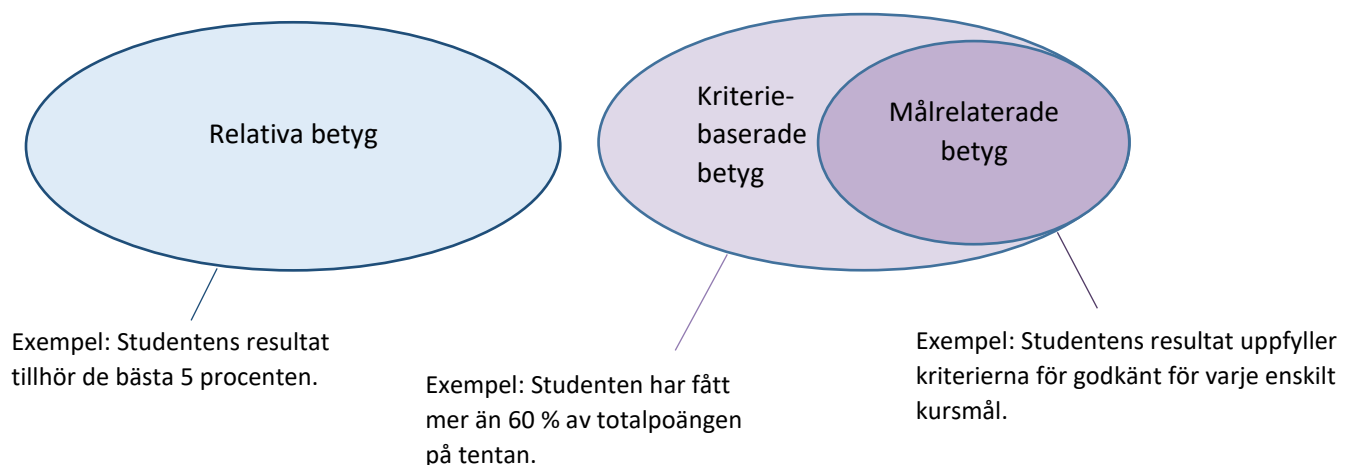

Fig 1. Relationen mellan relativa, kriteriebaserade och målrelaterade betyg

Pedagogiska överväganden vid val av betygsskala

För varje kurs behöver en betygsskala utses av ansvarig områdesnämnd/fakultetsnämnd eller motsvarande. Alla studenter på en enskild kurs betygsätts enligt samma skala och revidering av skalan innebär att kursen måste skapas om med ny kurskod.

Vilken betygsskala som väljs kommer att få konsekvenser av olika slag och det är viktigt att reflektera över dessa då man väljer vilken skala som ska användas på en kurs, inom ett ämne eller inom ett utbildningsprogram.

Viktigt att beakta är att oavsett betygsskala ska ett godkänt betyg spegla att studenten uppnått målen för kursen i tillräckligt hög grad. Ribban för det lägsta godkända betyget ska således ligga på motsvarande nivå oavsett hur många grader det finns i den betygsskala som gäller för kursen. Detta illustreras av figuren nedan.

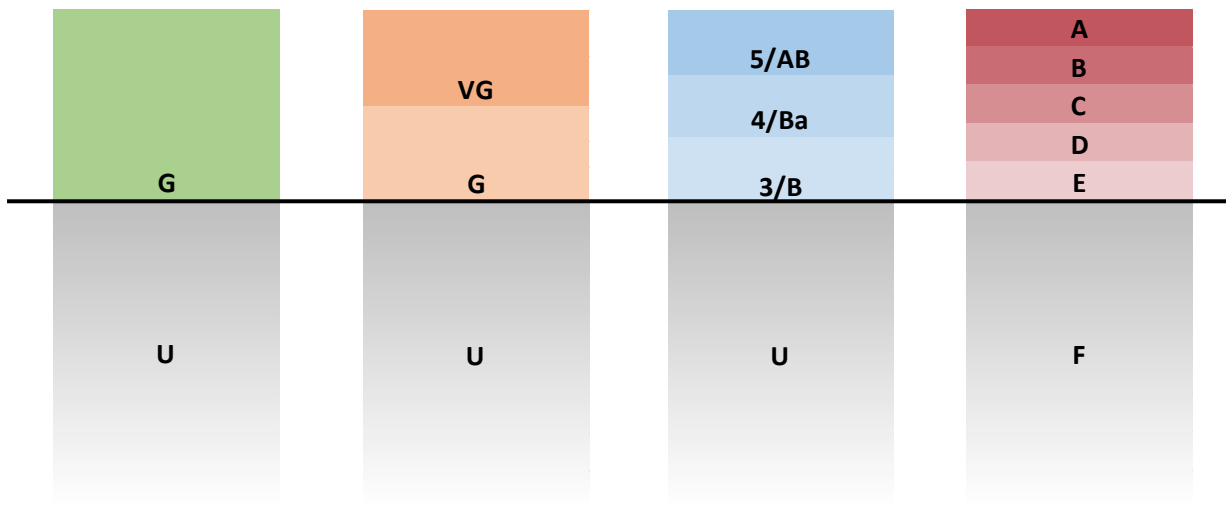

Fig 2. Illustration av hur gränsen för det lägsta godkända betyget ska ligga på jämförbar nivå oavsett val av betygsskala. Observera att kravnivån för de olika betygen avgörs av examinator för kursen.

Forskning kring olika betygsskalor

Det finns relativt lite forskning om svenska betygssystem inom högre utbildning och effekterna av dessa. Många av de studier som gjorts kring effekter av olika betygsskalor kommer från USA där man ofta jämför en 6-gradig skala med en ännu mer fingradig, vilket inte speglar de skalor vi använder i Sverige. Många studier i övrigt jämför fågradiga betyg i form av underkänt-godkänt, med de som har fem grader av godkända betyg, vilket gör det svårt att dra slutsatser kring de skalor som ligger där emellan (två eller tre godkända nivåer). I denna vägledning anges ett antal referenser i form av svenska rapporter och artiklar samt ett antal utländska artiklar som bedömts vara relevanta för den som vill läsa mer i ämnet.

De effekter för studenter och lärare som listas nedan kommer givetvis att påverkas av ett flertal faktorer, där betygsskalan är en av dessa.

Läs mer: [Adolfsson, H., Dalnäs, U., Gerén, L., Hellström, M., Kjellgren, K., Knutson Wedel, M., Noori K. & Oldsjö, F. \(2016\). Betyg i högre utbildning. SUHF](#)

[Ekecrantz, S. \(2007\). Målrelaterade betyg. Att arbeta med betygsriterier och bedömning i sju grader. UPC-rapport 2007:1. Stockholm: Stockholms universitet.](#)

Effekter för studenten

Motivation

Det finns inga entydiga studier som tydligt visar hur motivationen påverkas av olika betygsskalor. Många anser att det är motiverande för studenterna att kunna sträva mot högre betyg än bara en nivå av godkänt, men flera studier har visat på motsatt effekt. Detta tycks enligt en av studierna framför allt gälla lågpresterande studenter.

Läs mer: [Schinske, J. & Tanner, K. \(2014\). Teaching more by grading less \(or differently\). CBE – Life Sciences Education, 13\(2\), 159–166.](#)

McClure, J. E. & Spector, L. C. (2005). Plusminus grading and motivation: an empirical study of student choice and performance. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 30(6): 571-579.

Lärande

Ett alltför starkt fokus på betyg, en risk med flergradiga betyg, har i studier visat sig ge sämre förutsättningar för ett djupinriktat lärande. Studenter som har fått betyg i flera steg tycker i högre grad att examinationen fokuserar på mindre centrala delar av kursen, att fokus är reproduktion av kunskap samt att frågorna ligger på lägre kognitiva nivåer. Man har också sett att det är ett större fokus på att studera gamla tentor bland studenter som har flergradiga betyg. Det är dock viktigt att vara medveten om att det finns många andra faktorer än betygsskalan som kommer att påverka studenternas lärande.

Läs mer: Dahlgren, L-O., Fejes, A., Abrandt-Dahlgren, M. & Trowald, N. (2009). Grading systems, features of assessment and students' approaches to learning. *Teaching in Higher Education*, 14(2): 185–194.

Stress

Studier har visat att studenter på utbildningar som bara har en grad av godkänt betyg har lägre nivåer av stress jämfört med studenter som har flergradiga betyg. Även här finns det givetvis andra faktorer som påverkar upplevelsen av stress hos studenterna.

Läs mer: Reed, D. A., Shanafelt, T. D., Satele, D. W., Power, D. V., Eacker, A., Harper, W., Moutier, C., Durning, S., Massie, F. S. Jr., Thomas, M. R., Sloan, J. A. & Dyrbye, L. N. (2011). Relationship of pass/fail grading and curriculum structure with well-being among preclinical medical students: a multi-institutional study. *Academic Medicine*, 86(11): 1367–73.

Jämförbarhet

För studenter kan det vara en fördel att den betygsskala som används liknar den som används vid motsvarande utbildningar vid andra svenska lärosäten. Detta gäller främst yrkesutbildningar. Vid urval till vidare studier eller framtida arbete kan en student med fågradiga betyg få en möjlig nackdel vid en jämförelse med någon som har höga betyg från en flergradig skala. Detta har inte minst betydelse i ett internationellt perspektiv vilket redovisas närmare under det avsnittet.

Läs mer: Adolfsson, H., Dalnäs, U., Gerén, L., Hellström, M., Kjellgren, K., Knutson Wedel, M., Noori K. & Oldsjö, F. (2016). Betyg i högre utbildning. SUHF.

Effekter för läraren

Utformande av examination

Vid användandet av en flergradig skala finns det en ökad risk att examinationen fokuserar på sådant som är lätt att mäta på ett rättvist sätt snarare än det som är meningsfullt. Reliabiliteten i examinationen kan ses som viktigare än validiteten. Det kan också finnas en risk att man väljer examinationsform utifrån betygsskala snarare än vad som är mest lämpligt. En medvetenhet om detta kan minska risken.

Läs mer: [Dahlgren, L-O. & Fejes, A. \(2005\). ECTS-skalan – Att mäta eller mota lärande? Pedagogisk forskning i Sverige, 10\(1\): 24-34.](#)

Viktning

Slutbetyg sätts på helkurs. Då en flergradig betygsskala används måste man fundera över hur de olika examinerande delarna ska viktas ihop till ett slutbetyg. Vidare måste man fundera över om alla kursmål eller alla examinerande moment går att uppnå på alla betygsnivåer.

Läs mer: [Ekecrantz, S. \(2007\). Målrelaterade betyg. Att arbeta med betygs-kriterier och bedömning i sju grader. UPC-rapport 2007:1. Stockholm: Stockholms universitet.](#)

Arbetsbelastning

En betygsskala med flera grader av godkända betyg kan innebära att lärarna får ägna mer tid åt examinationen. Mer tid går åt till betygsfrågor, både till att formulera relevanta kriterier för de olika betygen samt till gränsdragning mellan de olika betygen. Studier har visat att mer fågradiga skalor kan innebära att studenterna i mindre utsträckning ifrågasätter sina betyg då en mindre andel ser sig som nära gränsen till betyget över. Om mer av lärarens tid går åt till betygsfrågor finns en risk att tiden för reflektion och kursutveckling minskar.

Läs mer: [Dahlgren, L-O. & Fejes, A. \(2005\). ECTS-skalan – Att mäta eller mota lärande? Pedagogisk forskning i Sverige, 10\(1\): 24-34.](#)

[Schinske, J. & Tanner, K. \(2014\). Teaching more by grading less \(or differently\). CBE – Life Sciences Education, 13\(2\), 159–166.](#)

[Peterson, C. M. & Peterson, T. O. \(2016\). Affecting student perception and performance by grading with 10,000 points. Journal of Management Education, 40\(4\): 415-431.](#)

Internationalisering

De flesta länder har mer fågradiga betygsskalor än Sverige. Även om man i en del länder använder skalor som ser likadana ut, exempelvis A-F, är det inte säkert att de betyder samma sak. Exempelvis ses E som ett godkänt betyg i Sverige men det gör inte nödvändigtvis det i alla fall där motsvarande skala används. Detta kan vara ett potentiellt problem om någon som ska tolka ett betyg från Sverige inte känner till den svenska innebörden. Liknande betygsskalor kan därmed ge ett sken av en jämförbarhet som bara är en illusion.

En fågradig skala kan innebära problem ur ett internationaliseringsperspektiv. Problem kan uppstå både för svenska studenter som söker studier eller doktorandtjänst vid utländska lärosäten och för utbytesstudenter eller andra utländska studenter som ska använda sina betyg från Uppsala vid andra lärosäten. Studenter som fått betyg i få grader kan missgynnas vid jämförelse med studenter som fått betyg i fler steg då prestationsspannet för varje betyg är stort och man jämförs då vanligen med lägsta jämförbara nivå. Det förekommer fall där studenter vid Uppsala universitet har fått svårigheter i sin fortsatta karriär på grund av våra betygsskalor och examen utan graderade betyg.

Läs mer: [Adolfsson, H., Dalnäs, U., Gerén, L., Hellström, M., Kjellgren, K., Knutson Wedel, M., Noori K. & Oldsjö, F. \(2016\). Betyg i högre utbildning. SUHF.](#)

Dahl, B., Lien, E. & Lindberg-Sand, Å. (2009). Conformity or confusion? Changing higher education grading scales as a part of the Bologna process: the cases of Denmark, Norway and Sweden. *Learning and Teaching*, 2(1): 39–79.

Dahlgren, L-O. & Fejes, A. (2005). ECTS-skalan – Att mäta eller mota lärande? *Pedagogisk forskning i Sverige*, 10(1): 24-34.

Översättning av betyg

Det finns ingen officiell översättningsguide för olika betygssystem. Det är i princip omöjligt att på ett rättvisande sätt översätta från en fågradig skala till en med fler betygssteg. För att man ska kunna säga vilket betyg en student har på en mer fågradig skala måste man ha examinerat på ett sådant sätt från början så att det går att avgöra.

Det som kan användas är ECTS Grading table (EGT). Där anges fördelningen av godkända betyg per betygssteg för en kurs, exempelvis hur många i % som U, G eller VG. Det kan ge en ledtråd till hur svårt det var att få bästa betyg. Många upplever dock att det inte ger tillräcklig information om vad ett visst betyg är "värt".

Det förekommer överenskommelser om översättningstabeller i vissa sammanhang, exempelvis för internationella masterprogram som ges i samarbete mellan Uppsala universitet och andra lärosäten i Europa. Vid ett nära samarbete eller ett gemensamt program med ett lärosäte som tillämpar en annan betygsskala kan det vara en bra idé att komma överens om hur betygen ska översättas.

Studenternas synpunkter

Då studenter tillfrågats om vilken slags betygsskala de föredrar har de en tendens att föredra den betygsskala de har erfarenhet av, oavsett hur många grader av godkänt den har.

På nationell nivå har Sveriges förenade studentkårer (SFS) inget tydligt ställningstagande kring val av betygsskalor, utöver synpunkter att betygssystemet ska vara ändamålsenligt för utbildningen i fråga och underlätta mobilitet.

Uppsala universitets studentkårer har inget gemensamt åsiktsprogram i frågan men vid en sammanvägning av de olika kårernas åsiktsprogram kan man se att de flesta kårer förespråkar skalor som inte är alltför fågradiga. Det finns även enstaka kommentarer om att samma betygsskala bör gälla inom en fakultet samt att nationell jämförbarhet är en fördel.

Läs mer: Högskoleverket. (2007) *Studentspegl*en. Rapport 2007:20 R s 53.

Åsiktsprogram från studentkårerna:

https://www.sfs.se/sites/default/files/o11_17_1617_sfs_principprogram.pdf

http://www.uppsalastudentkar.se/sites/default/files/bifogade/160309_asiktsprogram_2015_r_eviderat_0.pdf

<http://www.farmis.se/wp-content/uploads/2016/07/FaS-%C3%85siktsprogram-170523.pdf>

<http://uppsalaekonomerna.se/content/uploads/2018/01/Asiktsprogram.pdf>

<http://jf-uppsala.se/content/uploads/2017/06/Asiktsprogram.pdf>

<https://drive.google.com/drive/folders/0B8uSEPFZ2uc7c0dMcn02M0dJMUE>

Sammanfattning

Det finns många faktorer att ta hänsyn till vid val av betygsskala och behoven varierar mellan olika kurser och utbildningsprogram. Exempelvis kan ett internationellt masterprogram se fördelar med en flergradig skala medan en VFU-kurs på ett yrkesprogram (med undantag för de som regleras i högskoleförordningen) kan föredra en fågradig skala med underkänt-godkänt. Man bör vid valet av betygsskala fundera över vilka faktorer som väger tyngst för den aktuella kursen/det aktuella programmet.

Tabell 1: Sammanfattning av övergripande argument för fågradiga respektive flergradiga betygsskalor

Argument för betyg i få grader	Argument för betyg i flera grader
<ul style="list-style-type: none">• Minskad stress för studenterna• Fokus på lärande• Minskad arbetsbörda för lärarna• Större flexibilitet i utformandet av examination	<ul style="list-style-type: none">• Fördel ur ett internationaliseringsperspektiv• Möjlighet till större precision och högre grad av rättvisa• Bättre urvalsinstrument

Frågor att reflektera över vid val av betygsskala

- Vilken betygsskala är mest ändamålsenlig med avseende på kursens/programmets karaktär?
- Innehåller kursen examinerande moment där man på ett bra sätt kan bedöma kvalitativa skillnader i måluppfyllelse?
- Finns det fördelar med att ha en skala som är jämförbar med liknande utbildningar vid andra lärosäten i Sverige?
- Finns det en stor andel internationella studenter på kursen/programmet eller studenter som planerar vidare studier/arbete utomlands?
- Innehåller kursen moment där det kan vara svårt att bedöma studenterna på flera nivåer (t ex VFU eller andra examinerande moment där betyget baseras på handledares uppgifter)?
- Kan flergradiga betyg vara en konkurrensfördel för studenten i framtiden?